

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. Για όποιον εξετάζει το πολίτευμα, δηλαδή ποια είναι η ουσία του κάθε πολιτεύματος και ποια τα χαρακτηριστικά του, το πρώτο σχεδόν θέμα για διερεύνηση είναι να δει τι είναι άραγε το κράτος. Γιατί σήμερα υπάρχουν διαφορετικές γνώμες πάνω σ' αυτό το θέμα: άλλοι ισχυρίζονται ότι η πόλη έχει κάνει μια συγκεκριμένη πράξη, άλλοι όμως ισχυρίζονται ότι δεν την έχει κάνει η πόλη παρά μια συγκεκριμένη ολιγαρχική κυβέρνηση ή ένας συγκεκριμένος τύραννος. Εξάλλου, βλέπουμε ότι όλη η δραστηριότητα του πολιτικού και του νομοθέτη είναι σχετική με το κράτος, ενώ το πολίτευμα είναι ένας τρόπος οργάνωσης αυτών που ζουν στο συγκεκριμένο κράτος. Όμως, επειδή το κράτος ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, όπως όλα τα πράγματα που το καθένα τους είναι ένα όλο αλλά αποτελείται από πολλά μέρη, είναι φανερό ότι πρώτα πρέπει να ψάξουμε να βρούμε τι είναι ο πολίτης- γιατί το κράτος είναι ένα σύνολο από πολίτες. Επομένως, πρέπει να ερευνήσουμε ποιον πρέπει να ονομάζουμε πολίτη και ποια είναι η ουσία της έννοιας πολίτης. Πράγματι, για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες. Δηλαδή, δεν υπάρχει ομοφωνία για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης: κάποιος, ενώ είναι πολίτης σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, συχνά δεν είναι πολίτης σε ένα ολιγαρχικό πολίτευμα.

Β1. Στο πλαίσιο της διερεύνησης της ουσίας και των γνωρισμάτων κάθε πολιτεύματος (κάθε τρόπου διακυβέρνησης ενός κράτους), το πρώτο που πρέπει να εξεταστεί είναι η έννοια της πόλης (του κράτους) για τους ακόλουθους λόγους:

α. Υπάρχει κάποια διχογνωμία ως προς την ουσία του κράτους και πρέπει να ξεκαθαριστεί αν την ευθύνη των πολιτικών πράξεων την έχει αυτό ή τα πρόσωπα – φορείς της εξουσίας, οι κυβερνήσεις. Ο Αριστοτέλης αναφέρεται στο θέμα αυτό, έχοντας στο νου του το παράδειγμα των Θηβαίων. Σύμφωνα με το Θουκυδίδη, οι Πλαταιείς σε μια διένεξη που είχαν με τους γείτονες τους Θηβαίους, τους κατηγορήσαν για «μηδισμό», δηλαδή για προδοτική προσχώρηση της πόλης τους στους Πέρσες (στους «Μήδους») κατά τους Περσικούς πολέμους. Και οι Θηβαίοι, αποκρούοντας τη βαριά κατηγορία, απάντησαν ότι αυτό δεν το έκανε η ξυμπάσα πόλις, αλλά η δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν, που ασκούσε τότε την εξουσία του κράτους.

β. Πρέπει να κατανοήσουμε και να εξηγήσουμε τον τρόπο δράσης, τις συγκεκριμένες δηλαδή ενέργειες, ενός πολιτικού ή ενός νομοθέτη, αφού αυτά αναφέρονται στο κράτος.

γ. Πρέπει να κατανοηθεί η οργάνωση του κράτους σε σχέση με τον τρόπο διακυβέρνησής του (με το πολίτευμα, με το καθεστώς που επικρατεί κάθε φορά), με την κατανομή της πολιτικής δύναμης, με τον τρόπο οργάνωσης των πολιτών.

Οι αμφισβητήσεις αυτές οφείλονταν στον γόνιμο και δημιουργικό προβληματισμό που αναπτυσσόταν στην αρχαία Ελλάδα και κυρίως στην

Αθήνα σχετικά με την οργάνωση και την καλή λειτουργία της πόλης. Το ενδιαφέρον των πολιτών για το θέμα αυτό ήταν μεγάλο, καθώς υπήρχε βαθιά ριζωμένη η αντίληψη ότι η πόλη είναι αυτή που μπορεί να οδηγήσει τους ανθρώπους στην ευδαιμονία και την ευτυχία. Ο ατομισμός και η εξυπηρέτηση του προσωπικού συμφέροντος ήταν περιορισμένα στην εποχή αυτή.

B2. Ο μύθος του Προμηθέα κατά τον Πρωταγόρα αποδεικνύει πως οι Αθηναίοι έχουν δίκιο να παραχωρούν σε κάθε πολίτη το δικαίωμα της τοποθέτησης πάνω σε ζητήματα που αφορούν την καλή διοίκηση της πόλης: το βουλευέσθαι (η σκέψη, η διατύπωση απόψεων, η ανάληψη ευθυνών, η ψήφιση) πάνω στα πολιτικά θέματα εξαρτάται εντελώς από την δικαιοσύνη και τη λογική, **δύο ιδιότητες που συνιστούν την αρετή του πολίτη και τις οποίες κάθε πολίτης διαθέτει αφού όπως δείχνει ο μύθος του Πρωταγόρα εάν δεν τις είχε ο κάθε πολίτης δεν θα μπορούσαν να σχηματιστούν ποτέ οργανωμένες κοινωνίες.**

Ο κάθε άνθρωπος εξ ορισμού κατέχει αυτές τις ιδιότητες που του επιτρέπουν να έχει την ιδιότητα του πολίτη, αυτό αποδεικνύεται ακόμα περισσότερο από το γεγονός πως όποιος ισχυρίζεται πως δεν τις διαθέτει θεωρείται τρελός.

Το γεγονός πως οι πόλεις έχουν προβλέψει τιμωρίες για πράξεις αδικίας αποδεικνύει επίσης πως υπάρχει μια γενική, παναθρώπινη πιστη στην ιδέα πως το να είναι κανείς καλός πολίτης δεν είναι θέμα τύχης, όπως για παράδειγμα, το να είναι κανείς ωραίος, αλλά κάτι που διδάσκεται και το κατακτά κανείς με την θέλησή του. Άλλωστε, αν αυτό δεν ίσχυε όντως στην πραγματικότητα θα ήταν εντελώς παράλογο να τιμωρούν οι άνθρωποι κάποιον για ένα ελάττωμα του χαρακτήρα του, ειδικά μάλιστα στην περίπτωση που δεν θα ήταν αυτός εκ των πραγμάτων σε θέση να το διορθώσει.

Όσον αφορά τον Αριστοτέλη η εξουσία της πόλης πηγάζει από την εξουσία του πολίτη. Ουσιαστικός φορέας της εξουσίας είναι ο πολίτης, ο οποίος ασκεί εξουσία πάνω στις αποφάσεις και τις πράξεις της πόλης.

Η σχέση της πόλης και του πολίτη είναι αμφίδρομη. Και ο πολίτης με τη σειρά του υπακούει στις αποφάσεις και στους νόμους της πόλης, δηλαδή της πολιτικής εξουσίας.

Ο πολίτης ασκεί εξουσία πάνω σε όσους συναπαρτίζουν μια πόλη, μολονότι ο ίδιος υπόκειται στην εξουσία της. Ο ρόλος του πολίτη προσδιορίζεται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε πολίτευμα. Μόνο στο δημοκρατικό πολίτευμα, ο πολίτης κατοχυρώνει τα ατομικά και τα κοινωνικά δικαιώματά του. Αντίθετα, στα άλλα ανελεύθερα πολιτεύματα ο πολίτης υποφέρει από τους σφετεριστές της εξουσίας, τιμωρείται συχνά για τις πολιτικές πεποιθήσεις, εξορίζεται και εξοντώνεται. Στο ολιγαρχικό πολίτευμα ο πολίτης ξεχωρίζει με βάση την καταγωγή, το εισόδημα κ.α.

Συμπερασματικά, οι απόψεις των δύο στοχαστών παρόλο που αναγνωρίζουν την ιδιαίτερη σημασία της έννοιας της πόλης και του πολίτη διαφέρουν σημαντικά όσο αφορά την πραγμάτευσή τους.

Ειδικότερα, ο σοφιστής Πρωταγόρας αποδίδει ολοκληρωτικά την δημιουργία της ανθρώπινης κοινωνίας στην ανάγκη του ανθρώπου να μην αφανιστεί από τα θηρία ενώ από την άλλη πλευρά ο Αριστοτέλης θεωρεί πως η έννοια της πόλης δημιουργεί μεγάλη συζήτηση όσο αφορά την φύση της, παρόλα αυτά όμως αφορά των τρόπο οργάνωσης και διοίκησης των πολιτών (οικούντων τάξι τις).

Όσον αφορά την έννοια πολίτης αποτελεί έναν όρο για τον οποίο ο Αριστοτέλης αποδίδει το χαρακτηριστικό του μέρους σε ένα όλο ενώ από την άλλη ο Πρωταγόρας θεωρεί πως το μοναδικό χαρακτηριστικό των πολιτών είναι η αιδώς και η δίκη, ο σεβασμός δηλαδή εν γένει στους κανόνες της πόλης.

B3.

Βλ. σχολ. βιβλίο, σελ. 178 -179: «Επειδή διαβάζοντας τις ενότητες...έξω από την πόλη».

B4.

οικιστής - οϊκούντων

επισκόπηση - ἐπισκοποῦντι

αυτόπτης - ὀρῶμεν

ουσιαστικός - ἐστὶ

αυτόκλητος - καλεῖν

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ

Πλάτωνος, Πολιτεία, 330 d-e

1. Μετάφραση

Εάν έλεγα τούτο, είπε αυτός, ίσως δε θα έπειθα πολλούς. Γιατί να ξέρεις καλά Σωκράτη, είπε, ότι κάθε φορά που κάποιος βρίσκεται κοντά στην ιδέα του θανάτου (ότι θα πεθάνει), μπαίνει μέσα του ο φόβος και η φροντίδα (η έγνοια) για όσα πριν δεν έμπαινε. Γιατί και οι μύθοι που λέγονταν σχετικά με τον Άδη ότι δηλαδή αυτός που αδίκησε εδώ (στην επίγεια ζωή) πρέπει εκεί (στον Άδη) να τιμωρηθεί, μολονότι πριν ήταν καταγέλαστοι, τότε ως γνωστό βασανίζουν την ψυχή του μήπως είναι αληθινοί και αυτός – είτε εξαιτίας της αδυναμίας των γηρατειών ή και γιατί δήθεν βρίσκεται πια πιο κοντά στα εκεί πράγματα, διακρίνει κάπως περισσότερο καθαρά αυτά- γεμίζει λοιπόν από υποψία και φόβο και σκέφτεται πια και εξετάζει, εάν έχει αδικήσει κάποιον σε κάτι.

2.

- **ὅς:** ἄ
- **Σώκρατες:** Σωκράτει
- **ἀδικήσαντα:** ἀδικησάση
- **πολλοὺς :** πολύ
- **τινά:** τινά ή ἄττα

3. Να γραφούν οι τύποι που ζητούνται:

- **πείσαιμι:** πεισθῶσιν
- **ἴσθι:** οἴσθα
- **διδόναι:** ἔδωκας
- **καθορᾶ:** κατιδέτω
- **σκοπεῖ:** σκόπει

4.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
εὖ	ἄμεινον	ἄριστα
	βέλτιον	βέλτιστα
	κρεῖττον	κράτιστα
μάλα	μᾶλλον	μάλιστα

5.

- **τοῦ οἷεσθαι:** γενική αφετηρίας ή αναφοράς στο ἔγγυς
- **δίκην:** αντικείμενο στο διδόναι
- **αὐτοῦ:** γενική κτητική στο ψυχήν

• **τοῦ γήρωσ:** γενική υποκειμενική στο ἀσθενείας

6. λέγων: πρόκειται για υποθετική μετοχή, γιατί στην πρόταση υπάρχει δυνητική ἐγκλιση και αποτελεί λανθάνων υποθετικό λόγο. Με απόδοση το ρήμα της πρόταση (ἄν πείσασαιμι) σχηματίζει τον υποθετικό λόγο που δηλώνει απλή σκέψη του λέγοντος. Η ἀνάλυσή της θα εἶναι: εἰ λέγοιμι

7.

Πρόκειται για κύρια πρόταση κρίσεως, επομένως θα μετατραπεί ἢ σε ειδική πρόταση:

οὗτος ἔλεγε ὅτι καὶ αὐτός ὑποψίας δ' οὔν καὶ δείματος μεστός γίγνοιτο.

ἢ σε ειδικό ἀπαρέμφατο:

οὗτος ἔλεγε καὶ αὐτόν ὑποψίας δ' οὔν καὶ δείματος μεστός γίνεσθαι.